

HECE TAŞLARI

aylık şiir dergisi

111.on5mayıs2024

hece taşları

aylık şiir dergisi

yayın yönetmeni

tayyib atmaca

son okuma

metin özarslan

kapak fotoğrafı

sait ışık

muhabbet yeri

haydarbey mh.32077.sokak

armada/2 d blok nu: 6

onikişubat/kahramanmaraş

0535 391 92 50

www.hecetaslari.com

hecetaslaridergisi@gmail.com

10. yıl. 111. sayı 15 Mayıs 2024

ISSN 2149-4509. (e-dergi)

BU SAYIDA

● Cumali Ünalđı Hasannebiođlu /

Aş!kaş!kaş! / 3

● Tacettin Şimşek / Yayla Koşmaları / 2 / 4

● Mustafa Nejat Seferciođlu / Hüsran / 5

● Hüseyin K. Ece /

Tatmin Olmuş Bir Yürek Yeter / 6

● Yakup Gümüş / Mehmed'im / 7

● Oruç Dadaşı Elman / Sənsən / 8

● Mehmet Baş / Dönüşler Vardır / 9

● Mehmet Yıldız / İnsan S/ağır / 10

● Ali Yurtgezen / Fuzûli'nin Musammat

Gazelini Şerh Denemesi /1 / 11

● Mustafa Işık / Benim / 15

● Orhan Uyanık / Diyorum / 16

● Hızır İrfan Önder / Ölünce Biter / 17

● Fâik Kumru / Hasret Çiçeği / 18

● İbrahim Şahin / Senden Gayrı Devâm Yok / 19

● İlqar Cəmiłođlu İmamverdiyev /

Mənasız Mənalı Həyat / 20

● Habil Yashar / Bəlkə də / 21

● Hayrullah Deđerli / Uzak Dur / 20

● Memik Kömekçi / Ben Deli miyim?/ 23

● Metin Özarslan / Hâlet / 24

● Cumali Ünalđı Hasannebiođlu

Aş!kaş!kaşk!

Uyumak ölüm gibi
Kanın donmuş damarda
Bir bak ki yokmuş dünya
Bir bak ki aynalarda
Ölüm gibi uyumak

Saçın nice sen kokar
Tüm vakitler vakitsiz
Çat kapı der konum at
Çat kapı der ben geldim
Sen kokar nice saçın

Ki yağmur ince ince
Öpüş gibi yüzüne
Bir şarkı ol ak da gel
Sular yükle sesine
Yağmur ki ince ince

Sen, bende, benim gibi
Aşka açık pencere
Sende sırlanmış hayat
Bir ben varım içinde
Benim gibi, sen bende

Bana Leylak Söyle

Bana leylak söyle şiirli olsun
Ya da şiir damıt leylak dilinden
İçince içimin aydınlığını
Işığa çıkarsın üç beş dizeyi

Koştum yarım asır soluk soluğa
Bir mistik rüyanın arkası sıra
Keşke benim de bir şiirim açsa
Leylak şiirleri güldestesinde

Bir koku bir koku bir asil koku
İlham perisinin coştığı yerde
Ellerimde kalmış çocukluğumdan
Hevesler büyütüp özümsemişim

Mavinin elleri kızıla değer
Güneşte Leylaklar açtığı zaman
Rüyasını resimleyen ressamın
Tuvalinde çiçeklenir leylaklar

Bana leylak söyle şiirli olsun
Ya da şiir damıt leylak dilinden

Yayla Çiçeği

Sümbül vedalaşmış saçlarınızla
Lale hicret etmiş yanağınızdan
Bir akşamüzeri ayrılmış nergis
O şiir salkımı gözlerinizden

Biraz leylak biraz reyhan kokusu
Veliht olamaz gülün tahtına
Erguvanla safran çekilip gitti
Çok şükür elde var yayla çiçeği

Altın otu desin dünyalı sarraf
Ressamın elinde güneş çiçeği
Çiçek dili bilen dağlı bir hekim
Ölmez otu diye düşünün kaydını

Mademki künyeniz yayla çocuğu
Ruhunuz komşudur hindibalara
Pır pır edip duran ince kalbiniz
Yayla çiçeğiyle beşik kertmesi

Sümbül vedalaşmış saçlarınızla
Lale hicret etmiş yanağınızdan

● Mustafa Nejat Seferciođlu

Hüsrân

Yıllarca yolunu gözledim durdum,
Ne bir haber saldın, ne de sen geldin.
Geleceksin diye hayaller kurdum,
Ne bir haber saldın, ne de sen geldin.

Giderken üzülme, ağlama dedin,
Boşuna yüreği dađlama dedin,
Yok yere karalar bađlama dedin,
Ne bir haber saldın, ne de sen geldin.

Vuslat haberleri yolunu şaştı,
Attığın yalanlar dağları aştı,
Hasretlik aylardan yıla ulaştı,
Ne bir haber saldın, ne de sen geldin.

Siyah saçlarını tararım dedin,
Seni her gün akşam ararım dedin,
Esen rüzgâlara sorarım dedin,
Ne bir haber saldın, ne de sen geldin.

Herhalde oynanan kader oyunu,
Ne zaman gelecek oyunun sonu?
Hiç kimse bilmiyor doğrusu bunu,
Ne bir haber saldın, ne de sen geldin

● Hüseyin K. Ece

Tatmin Olmuş Bir Yürek Yeter

Takılmadım dünyanın ziynetine süsüne
Peşine düşmedim bir vefasız sevgilinin
Kanmadım reklamların açtığı kampanyaya
Binmedim rastgelenin sanal otobüsüne
Hiç bilmem boyutunu bir deniz sahilinin

Fâni bir mekân bildim, öyle baktım dünyaya
Ümit bağlamadım hiç, solacak sardunyaya

Arzu etmedim batan geminin mallarını
Yağma gününde insan nasıl eder, anlamam
Pazarın curcunası yüreğimden uzakta
Sevemedim eşyanın yorgun hamallarını
Zaman geçse de aynı tas, aynı eski hamam

İnsan yine açgözlü, insan yine merakta
İnsan yine umarsız, insan yine ırakta

Yeşil ovalar, yeni meskenler, araziler
Olabilir, yüreği doyurur mu acaba
Ya eşyaya kul olmak; daha beter diyorum
Bu sözüme şâhittir şehitler ve gaziler
Gün gelir söner ışık, boşa gider her çaba

Bunca uyarı ona, sana yeter diyorum
Tatmin olmuş bir yürek; bana yeter diyorum

● Yakup Gümüş

Mehmed'im

Nasıl bahis açsam bilmem ki senden
Adın ansam rahmet yağar Mehmed'im
Eğilsin Şems öpsün nurlu yüzünden
O nur ki zulmeti boğar Mehmed'im.

Al renkli sancakta hilal ay gibi
Ötüken kökenli asil tay gibi
Ol devlet banisi Osman Bey gibi
Asaleti tasdik doğar Mehmed'im.

Sulhta ak güvercin cenkte kartaldır
Dağ gibi heybetli gazi battaldır
Şecere pir-ü pak sütü helâldır
Emsali olmayan değer Mehmed'im.

Çatsın da gör hasma o hilal kaşı
Mazlum felâh bulur diner göz yaşı
Elif gibi dimdik secdeli başı
Yalnızca Rabb'ine eğer Mehmed'im.

Tevhid unu döver kalp havanında
Milim sapma yoktur hak davasında
Gönül defterinin her sayfasında
Fütüvvet yazarmış meğer Mehmed'im.

Vatan nazlı yârin öpüp koklarsın
Baş ucunda bekler can yongam dersin
Kalp sarayın var ya orda saklarsın
O kadar geniş ki sığar Mehmed'im.

Şecaat künyesin takar boynuna
Dar eyler cihanı salip soyuna
Düşerken vecd ile toprak koynuna
Manevi lezzetler sağar Mehmed'im.

● Oru Dadaşı Elman

Sənsən

Hər gün ürəyin çaldığı nəbzin səsi sənsən
Aydın açılan al günəşin görməsi sənsən

Zülmət gecənin ay ışığından doğulubsan
İsmət gözünün sevgi izindən nəsi sənsən

Can pərdəsinin naz kökünün isti qanından
Eşqin nəfəsiylən döyünən zil - pəsi sənsən

Canan adının can dəyərin sən yaşadırsan
Könlümdə məhəbbət yazının v'ədəsi sənsən

Sonsuz qədəri bağlılığım var sənə ey can
Başlandığımın hər olu, hər bir bəsi sənsən

Bir doğru məhəbbət qəzəlin can varlığında
Yazmaqda qələm könlünə eşq ayəsi sənsən

Gülşəndə ürək güllərinin qırmızı rəngi
Bildirməkdir əhdimizin laləsi sənsən

İllər boyu ömrümdə olan qəm gecələrdən
Bir şən səhərin gəlməsinin ertəsi sənsən

Qaldım bu qalın sətri yazan cövhər içində
Yaddaşda qələm kölgəsinin incəsi sənsən

Elman baxışın dardan alıb dərdə salarkən
Olsun ki yazıq könlümə eşqin kəsi sənsən

● Mehmet Baş

Dönüşler Vardır

Şahlar da mat olur unutma sakın
Her çıkıştan sonra inişler vardır
Emeller uzaktır son nefes yakın
Dört kollu üstüne binişler vardır

Gün gelir kesilir varlık damarı
Unutma ağırdır Hakk'ın şamarı
Düşürür zarları bozar kumarı
Topraktan toprağa dönüşler vardır

Sıyrılır ruhların incecik tülü
Has bahçe içinde soldurur gülü
Kargalar içine atıp bülbülü
Alemin rengine kanışlar vardır

Gönül sevdiğine bağlanır boşa
Hasret ateşinde dağlanır boşa
Hayal ırmağında çağlanır boşa
Dünyayı yar olur sanışlar vardır

Her nesne tükenir her nesne biter
Bir günde bulunan bir anda yiter
Akıbet tahtında dumanlar tüter
Parlayıp ardında sönüşler vardır

● Mehmet Yıldız

İnsan S/ağır

Delirmiş sevdalar yâr gözlerinde.
Korların en kuru var sözlerinde.
Sonrası sonbahar hazan gözlerin.
En acı mektubu yazan gözlerin.

Olmam 'hiç' olmadı kalbim buralı.
Her adımda sen 'sen' diye vuralı.

Uyanmak çarmıhsa uyku giyotin.
Gitmeler belaysa kalmalar çetin.

Gemiler sahilden ayrılır bir gün.
Ufuklar kapanır, yolcular üzgün.

Kimseler geçer mi bilmem limandan.
Boşa yanıp söner fener yalandan.

Şehirler, nehirler gibi çağlıyor.
Yerler sessiz gökler çokça ağlıyor.

Bahtıma imtihan, zorların zoru.
Beynimde çınlayan amansız soru:

Neden bunca kahır, ölümler niye?
İnsanın yaptığı zulümler niye?

Yaşamak ve ölmek hangisi ağır?
İnsanlar insana soğuk ve sağır

Konuşmak boşuna, duyanlar yokmuş.
Gönüller rahına, uyanlar yokmuş.

Sükûtu volkandır ağrısı derin.
Bilinmez ne zaman çağrısı yerin.

Fuzûlî'nin Musammat Gazelini Şerh Denemesi /1

İsmail'e

1

**“Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı
Felekler yandı âhımdan murâdım şem'i yanmaz mı?”**

*[(Cefasıyla) beni canımdan usandıran sevgili cefa
(etmekten) usanmıyor. Âhımdan felekler tutuştuğu
halde muradımın mumu yanmadı.]*

*

Beytin zahirinde Divan edebiyatının aşk, âşık ve mâşuk telakkisine uygun bir tablo içinde şâirin, yani âşık'ın mübalağalı tarzda yakınması ifade edilmektedir. Sevgilinin ettiği eza ve cefalar âşığı canından bezdirmiş; aşk ateşiyle yanan gönlünün şikayetini yansıtan “âh”ları gökleri tutuşturmuştur. Gök manasına “felek” kelimesinin çoğul kullanılması, göğün, iç-içe dönen dokuz felekten ibaret olduğuna inanılmasındandır. Âşığın “âh”ı, yanan bir kalpten çıktığından içinde şerareler taşır. Dokuz kat göklere yükselecek kadar şiddetli olan bu âh'ın kıvılcımlarından felekler tutuşmuş, dünya kızılıklara garkolmuştur. Bu tedaî, ikinci mısradaki geçen “şem” (mum) kelimesiyle ve mumun akşamdan sonra yakılacağı keyfiyetiyle birleşince “gurûb-ı şems” yani “güneşin batışı” mazmûnunu vermektedir. Gurûb hüznün kesafet kazandığı bir zamandır ve gece karanlığının başlangıcıdır. Artık gece boyunca sevgiliyi görebilmenin ihtimali dahi söz konusu değildir. Öte yandan üfûlü esnasında güneşin şuaları neredeyse dikine bir çizgi gibi yuvarlak güneşin iki yanında uzanır ve bu manzara nereden bakarsanız bakın eski harflerle kendisini “âh” şeklinde okutur. Gurub vaktinin hüznü, ufku dolduran ve göklere yükselen “âh”lar, yaklaşmakta olan karanlık bir gece... bütün bunlar âşığın ruh halini vermek için. Üstelik bu karanlığı aydınlatacak bir mum ışığı da yok. **“Muradım şem'i yanmaz mı”** sözü, bir dileği olanların, bunun gerçekleşmesi için evliya ve yadırlara mum adaması akidesine işaret eder. Muradına erenler, dilediğine kavuşanlar, adadıkları mumu gider bir evliya türbesinde yakarlar. Mumun yanması dileğin gerçekleştiğini gösterir. Şâirin mumu yanmadığına göre muradına ulaşmamıştır. Murad ise sevgilinin âşığına meylidir, iltifattır; belki vuslattır.

Fuzûlî'nin şiirlerinde bir zahirî bir de batınî âlem vardır. Onun şiirinin bânînini, ilk bakışta görününün ötesini “tasavvuf” oluşturur. Beyte şimdi bir de bu gözle bakalım:

Allah'tan bir parça olan insan rûhu, “beden” denilen maddî ve fânî varlığa büründürülerek bu dünyaya gönderilmiş; aslından, kökünden, kaynağından ayrılmıştır. Maddî varlığının hakikatini öğrenen, ruhunun ve gönlünün farkına varan, kısaca “kendini bilen” insan, bu ayrılığın acısını şiddetle hisseder, aslına, yani Allah'a dönmek iştiyakıyla kıvrılır. Fakat arada “ten” engeli vardır, “dünya” vardır, “nefs” vardır. Bunlar “ölüm”le ortadan kalkacaktır ama âşığın “ecel”i beklemeye tahamülü yoktur. “Ölmeden evvel ölmeye” koyulur. Tasavvuf, mürşid-i kâmil nezaretinde “yegâne dost” a götüren bir “yol” teklif eder bunun için. Çileli, meşakkatli, çetin bir yoldur bu. Her dem “sevgili”nin zikriyle gönül aynası parlatılacak, nefis aldedilecek, dünyadan geçilecektir. “Vuslat” kolay değildir yani.

Beyte dönelim.

“Gurûb” ile “gurbet” aynı kökten gelir ve tasavvufa göre “dünya” hem “gurbet” olarak hüznün verir hem de insanın macerasının “gurub vakti” olmakla bizatihi hüznün kaynağıdır. Dünya gurbetinden kurtulup silya dönmeye yol bulmak için de gurubun ihtar ettiği karanlıktan kurtulup hakikati görmek için de ışığa ihtiyaç vardır. Işık insandadır, zira insan mum misalidir. Mumun yanan fitili “gönül” yahut “ruh”, yanınca eriyen dış kısmı “nefs” yahut “beden”dir. Yolu görmek, karanlıkta kalmamak, mutlak hakikati tanımak için mumu yakmak, yani gönlü tutuşturmak, âşık olmak gerekir. Gönlü Allah aşkıyla yanan insanın maddî tarafı tıpkı mum gibi erir. Mum yanarken çıkan ince uzun duman âşıkın “âh”ıdır. Duman yahut “âh” yanmaya delalet eder. Şiddetini ve sürekliliğini ateşinin kıvamından alır. “Âh” lafza-i celâlin kısaltılmış şeklidir; zikrullahıdır. “Dervişin fikri ne ise zikri de odur” kavlince mütemadiyen Allah'ı zikredenler kalplerinde Allah aşkını taşıdıklarını izhar ederler. Şâirin muradı “ölmek” daha doğrusu “ölmeden evvel ölmek” ve “sevgilisine, aslına ulaşmak”tır. Bunun için de-

vamlı zikretmekte fakat muradına nail olamamaktadır. Beytin her zerresine sinen şikâyetin asıl sebebi budur. İlk mısradaki **“beni candan usandırdı”** ifadesi dahi **“ölümün arzulandığını”** dolayısıyla **“visale erme isteğini”** yansıtır. Ancak aynı ifade bize bu arzunun niye gerçekleşmediğini de anlatmaktadır. **“Canımdan usandım”** yakınması hâlâ **“can davası”** gütmenin işaretidir ve âşık **“can”**’ını bir **“paha”** olarak ortaya koymakla nefse merbutiyetini ifşa etmiştir. Şikâyeti yahut zikri gökleri tuttuğu halde şem’in yanmıyor oluşu, gönüldeki aşkın kifayetsizliği demektir. Hasıl-ı kelim, şair aslında gönlündeki ateşsizlikten müştekidir.

2

**“Kamu bîmarına cânân, devâ-yı derd eder ihsan
Niçin kılmaz bana derman, beni bîmar sanmaz mı?”**

[Bütün hastalarının derdine çare bağışlayan sevgili bana niçin derman kılmaz? (Yoksa) beni hasta sanmıyor mu?]

*

Beytin zahirinde sevgilinin **“tabib”**, âşıkların ise **“hasta”** olarak düşünüldüğü bir **“darü’ş-şifa”** da kendisiyle alâkadar olunmayan bir hastanın şikâyeti var. **“Bîmar”** yani hasta olanlar âşıklardır. Aşk, sevgilinin cevri ü cefasını, hasretini getirdiğinden bir çeşit hastalıktır. Bu sebeple yüzü sararmış, sinesi ateşlere yanmış, beli gam yüküyle bükülmüş, vücudu iyice zayıflamış olan âşığı uyku tutmaz. Yemeden içmeden kesilmiştir; sürekli ağlayıp inler. Aşk derdiyle canları tehlikeye giren âşıklara **“deva”** bağışladığı için sevgiliden **“canan”** diye söz edilmiştir. Divan şiirinde kelime seçimine büyük itina gösterilir. Sevgiliyi ifade için onlarca kelime arasından **“canan”**’ın seçilmesi, bu kelimenin **“can verme, canlandırma, ihya etme”** gibi manaları da taşımasındandır. Şerh, biraz da böyle hususen seçilmiş kelimelerin tedailerini iyi takip ederek, gizlenmiş manaların ortaya çıkarılması işidir. Nitekim **“canan”** gibi **“bîmar”** kelimesinin istimalinde de böyle hususi bir maksat vardır ve beyit bu iki kelimenin mana zenginliği üzerine kurulmuştur.

“Bîmar” sıfatı daha ziyade akıl hastaları için kullanılır. Bir çeşit delilik, çılgınlık yahut divaneliktir ki **“âşık”**’ın müteradifi sayılabilir. **“Aşk”**, devası olmayan bir derttir. Tamamen tedavi edilmiş, aşk zâil olmuşsa, artık **“âşık”** da yoktur. Bu sebeple aşkı muhafaza ederek âşığı tedavi etmek mümkün de-

ğildir. Âşık veya bîmarî ancak belli bir süre için teskin edilebilir. Öyle ise cananın âşıklarına ihsan ettiği devanın evvela **“muvakkat bir sükûnet”** olduğu düşünülmelidir. Hastaları ziyaret etmek, halini hatırını sormak, onları bir müddet rahatlatan âdetlerdendir. Beytin sonundaki **“beni bîmar sanmaz mı”** ifadesi, **“sevgili beni hasta yahut âşık yerine koymadığı için arayıp sormuyor, benim ziyaretime gelmiyor, bana alâka göstermiyor”** şeklinde anlaşılırsa, **“deva”** yahut **“derman”**’ın **“alâka”** olduğu ortaya çıkacaktır. Sevgilinin âşığına alâkası, onunla meşgul olması, ona iltifatı âşığın ızdırabını dindirecektir. Fakat öte yandan bu, **“aşkı ortadan kaldıran deva”** olmak bir tarafa, aşkı artıran, bu derdi daha da azdıran bir tesir icra edecektir.

Eskiden hazinelerin viranelerde gömülü olduğuna ve bir yılan tarafından beklendiğine inanılırdı. **“Genc (hazine) bîmar olmaz”** sözü bu inancı anlatır. **“Mâr”** Farsçada **“yılan”** demektir ve başına **“bî”** olumsuzluğu geldiğinde **“bî-mar”** telaffuzuyla **“yılansız”** manasını taşır. Fuzûlî **“hasta”** manasına **“bîmar”** kelimesini tercih ederken bu telakkiye de yol vermektedir. Kaldı ki aşk gönülde gizlenen bir hazinedir. Bu yüzden âşığın göğsü viraneye dönmüş; aşk ateşi ile sinesi dağlanmıştır. Göğüsteki bu siyah **“dağ-ı dil”** izleri yılanı benzer. Bu haliyle âşığın sinesi, üzerinde yılanların bekçilik ettiği, derununda gizli hazine bulunduran bir **“virane”**dir. **“Beni bîmar sanmaz mı?”** sualini istifham sanatı çerçevesinde alırsak, beyitten, **“Sevgili, benim gönlümde bir hazine gibi gizlenmiş aşkıma biliyor; buna rağmen bana alâka göstermiyor da aşksızlara, hakikatte âşık olmayanlara iltifat ediyor.”** manasını da çıkarabiliriz.

“Bîmar” kelimesi yılanı hatırlatacak şekilde kullanılınca **“deva”** yahut **“derman”** kelimeleri de **“tiryak”**’ı çağırıştırır. **“Tiryak”** yılan sokmalarına karşı yine yılan zehrinden elde edilen bir ilaç, bir nevi panzehirdir. Terkibine afyon katıldığı için uyuşturucu hassası olan ilaçlara da eskiden **“tiryak”** denirmiş ki **“tiryaki”** sözü buradan gelmektedir. Aşk öldürücüdür; bu sebeple zehire benzetilir. Zehre karşı tiryak verilir ki terkibinde yine zehir yani aşk vardır. Şu hâlde âşığın canandan aşk derdine istediği **“derman”** yine **“aşk”**’tır. Sevgilinin alâka ve iltifatı, âşığına meyletmesi ise aşk’ın ziyadeleştirilmesidir. Eza ve cefaya maruz kalması, zehir gibi tiryak’ın kendisine içirilmesi dahi âşığına bir nevi alâkadır; âşığın farkedildiğinin işaretidir. Üs-

telik “gam” âşığın gıdasıdır. “Gam yemek” tabiri bu anlayışın tezahürüdür. Sevgiliden istenen “derman”ı şimdi biraz daha müşahhaslaştırıp ondan gelecek bütün eza ve cefalar olarak ifade edebiliriz. Gam ve keder aşkın iktizasıdır. Gam çekmemek, ızdırap duymamak aşksızlığın, aşkın kifayetsizliğinin belirtisidir; asıl korkulacak hal de budur. İlk beyitte de şâirin aşk ateşinin kıvamından müşteki olduğunu hatırlayalım.

Yine ilk beyitteki “mum” mazmununun üçüncü beyitte de devam ettirildiğini bilahare göreceğiz. İkinci beyitte bu mazmundan bir kopuş olamayacağı düşüncesinden hareketle, burada “can mumunun yakılması” arzusuna da işaret edebiliriz. Eskiden “mumun yakılması”na “mumun canlanması” denirmiş. Sevgili için kullanılan “canan” ifadesindeki “can verme” ve “yakma” manasıyla âşığın “gam” talebi, “can mumumu yandır, gönümdeki aşkı ateşle” teklifi olarak anlaşılabilir. Şâirin istediği “derman” budur.

Gelelim beytin tasavvuf vechesine..

Yegâne sevgili olan Allah’ın “derman kılması”, âşığını visaline nail etmesi veya ona vahdeti göstermesidir. Canan derman kılmadığına göre âşık henüz kesretten kurtulamamış, mâsivâdan geçememiştir. Lakin bu halle irtibatlı olsa da asıl şikâyet sevgilinin onu “âşık” sanmamasındandır. Buna “tegâfûl” derler. Bu görmemezlikten gelinme, yok farzedilme, alakaya müstehak olmama hali, mutlak manada hiçliktir, ölümdür, helâk değildir. “Canan” kelimesinin seçilmesindeki bir sebep de budur. Âşığı helâk olma tehlikesinden kurtaracak, onu diriltecek, ona yeni bir hamle için “can verecek” yegâne varlık Allah’tır. “Derman” yahut “can”, “tâkat” manasına da gelir. Mâsivâyâ karşı Allah’tan “direnme gücü” isteyen âşık, bu gücün aşkla, aşkın zorluklarıyla kazanılacağına farkındadır. Onun için sevgiliden gelen eza da cefa da makbuldür. Gelen “cefa” bile olsa, evvela sevgilinin alakasının, kendisini fark ettiğinin bir işaretidir. Allah sevdiği kuluna sıkıntı verir. Zira “gam” nakittir. Beden mahbesindeki rûhu azad edip aslına kavuşturmak için ödenecek “bedel” gam nakdi biriktirilerek kazanılır. Izdıraba katlanmadan maddeyi ve nefsi aşmanın yolu yoktur.

Daha önceki izahlarda şu veya bu münasebetle ulaştığımız “tabib, darü’ş-şifa, deva, derman, tiryak, can verme, hâl hatır sorma” mefhumları türlü yönlerden bir “leb” veya “la’l” mazmunu verir ki

bu, tasavvufta fenafillahın remzidir.

Hülasa beyitte “fenafillaha erme arzusu ile bu arzunun tahakkukuna mâni olan bir aşk yetersizliği” ifade edilmektedir.

3

“Şeb-i hicrân yanar cânım döker kan çeşm-i giryânım
Uyarır halkı efgânım kara bahtım uyanmaz mı?”

[Ayrılık gecesi canım yanar, ağlayan gözlerim kan(-lı yaş) döker. Feryadım halkı uyandırır (da) kara bahtım uyanmaz.]

Aşk ızdırabının en şiddetli haliyle yaşandığı zaman “ayrılık gecesi”dir. Nitekim âşık bu meş’um ve karanlık gece boyunca ağlayıp feryat etmiş, bahtsızlığından yakınmıştır. Beyit, sevgiliden ayrılan âşığın acılarla kıvranan, çaresiz ruh halini yansıtıyor. Divan şiirinde böyle duygusal bir atmosfer verilmek istendiğinde bütün kelime ve mazmunlar nasıl yorumlanırsa yorumlansın bir şekilde kastedilen duygunun kesafetini artırır, okuyucuyu da âdeta söz konusu ruh halinin cenderesine alır. Ancak, herkesin bilip kullandığı kelimelerden bazılarını maksada uygun çağrışımlar için tercih ve tertip edebilmek, Fuzûlî gibi usta şairlerin harcıdır.

“Canım yanar” ifadesi hem “çok ızdırap çekiyorum” hem de “aşk ateşiyle tutuşmuş bir haldeyim” mânâlarına gelir. Daha çok kastedilen ikincisidir. Zira gözlerden “kan” dökülmesi çok ağlamanın işareti olmaktan öte, aşk ve hasret acısıyla ciğerin parçalanmasına delalettir. Feryadın bir sebebi de budur. “Mum” mazmunu bu beyitte “baht” için kullanılmıştır. Eskiler “mumu yak” yerine “mumu uyandır” da derlermiş. Mumun uyandırılması, yakılması demektir. Yanmayan mumun fitili “kara”dır. Âşığın baht mumu “kara”dır, yani “sönmüştür. Uyuyan baht “bahtsızlık”, bahtın uyanması ise “talihin açılması”dır. Şâirin, feryadını duyurmadığı vefasız bir sevgiliye gönül vermesi, ayrılık acısıyla kıvranması bahtsızlıktır. Sevgilinin alâkası, iltifatı ve belki de vuslat için ruhsatı, bahtının uyanması, talihinin açılması demektir. Fakat ayrılık gecesinin şiddetli ateşine, âşığın “yanan” canına rağmen talih mumu tutuşmamakta, bahtı uyanmamaktadır.

Mumun sönmüş olması ve efgânın halkı uyandırması ifadeleri bir “tulû-i şems”, yani güneşin doğuşu, sabah fecri yahut seher vakti mazmununu verir. Bu “sabah kızılığı” manzarası birçok ba-

kımdan âşîğın ruh halini resmetmektedir. Çünkü güneş de her sabah kan ağladığı için tan yeri kı-zarmıştır. Ufkun ağarması “baş açma”ya, parçala-nan karanlığın içinde bir kızılığın belirmesi “yaka yırtma”ya benzer. Dayanılmaz bir acı ile karşılaşan insanlar “baş açıp yaka yırtarak” feryad ü figan ederler. Sair zamanda edebe mugayir görünen bu davranışlar, insanın bir felaketle kendini kaybet-mesi ve mazlumların ilenmesi halinde hoş görüle-bilir. Şairin “efgan”ı her iki halle de alâkalıdır.

Nihayet, “seher” ve “efgan” bir araya geldiğinde “bülbül”ü düşündürür. Bülbül âşıkların sembolü-dür. Gül’e olan ümitsiz aşkıdan dolayı her seher feryad eder ama o da aşkına karşılık bulamaz, se-sini güle duyuramaz. Nitekim şâirin figanını bütün halk duyduğu halde sevgili duymamakta, uykudan yani gafletten uyanamamaktadır.

Tasavvufa göre insanın Allah’tan kopup bu mad-dî âleme gönderilmesi onun “yazgısı”dır. Hak âşık-ları bu yazgıyı “kara baht” telakkî ederler. Yegâne sevgili olan Allah’a bir an evvel ulaşmak, hicranları-nı sona erdirmek için daha bu dünyada iken mad-deden arınmak, nefislerinden geçmek isterler. Bu mücadelede esnasında hasret kadar masivaya mu-kavemet, vahdet ve kesret muammasını çözmeye çalışmak da bir ızdırap vesilesidir. Bahtsızlığın bir başka vechesi düçar olunan bu ızdıraplardır. Fakat maddeden geçmenin, masivadan tecerrüdün başka yolu da yoktur.

Şair Allah aşkıyla ve ondan ayrı olmanın elemiy-le yarıyor, kanlı gözyaşları döküyor. Kan madde-dir. Gözden kanlı yaş gelmesi maddeden arınmak mânâsına gelir. Lakin bu yetmemekte, Allah’ın âşîğın gönlünde tecellisi gerçekleşmemektedir. Fi-ganın asıl sebebi bu olmalıdır. Önceki beyitlerde olduğu gibi burada da yine aşk ateşinin kifayetsizli-ği, âşîğın kesretten kurtulamaması, niyete ve çaba-ya rağmen maksada erişememe şikâyet sebebidir. Ancak şairin “efgan”ı bir yönüyle bu akameti açık-lamamız için ipuçları vermektedir. Zira “feryat”, maddî acının galip gelip gönülden bir şey almasına mâni olmak, maddî acıyı kovmak içindir. Öyleyse “feryad”ın varlığı hâlâ madde ile cedelleşildiğinin işaretidir. Aşk derdiyle subha dek feryat bülbülün mesleğidir. Bülbül güle âşıktır, gül ise kesrettir. Hak âşıklarının, vahdete erenlerin bî-zaban olması ge-rekir. Aşkın kemâl mertebesinde “kâl” yok, “hâl” vardır. Bu yüzden güle yani kesrete âşık olan bülbül velvele koparırken, vahdete vurulan pervane sessiz

sedasız kendini şem’de mahveder.

Âşîğın kendi gayretiyle kesretten kurtulamadı-ğı, “baht”a müracaatıyla da anlaşılmaktadır. Bahtı uyandırmak insanın iradesinde değildir. Şikayet edilen kara bahtın “gece” olduğu düşünülürse, ta-lep edilen baht uyanıklığı “sabah”tır ve sabah bir dıştan aydınlanmadır. Güneş doğunca karanlık-lar dağılacak, hakikat âşîkar olacaktır. Tasavvufa “subh” tecellinin zuhurudur. Şair kendi gayretiyle ulaşamadığı böyle bir mazhariyeti Allah’tan iste-mekte, bunun için bahtının açılmasını niyaz et-mektedir.

Bilindiği üzere “Fuzûlî” lafzı hem “lüzumsuz” hem de “fâzıl” mânâsınadır. Şair, mahlasındaki bu tasarrufunu zaman zaman beyitlerinde de göste-rir ve aynı zamanda hem müsbet hem menfî yo-rumlara imkân hazırlar. Nitekim “efganın halkı uyandırması” seher vakti mazmunu ile birleşince “sabah ezanı”nı tedai ettirir. “Uyandırır” mânâsı-na “uyarır” sözü bil-iltizam kullanılmıştır. Âşık sa-baha kadar uyumamıştır. “Uyanıklık” düşünmek, görmek ve fark etmektir. Halk uykudadır, uyku ise gaflet halidir. Şair bir aşk eri olarak, çilesi, cehdi, zikri ile halkın dikkatini celbetmiş, bu halleri ile, ezanın Hakk’a daveti gibi, halkı uyurarak hakikate yöneltmiştir.

● Mustafa Işık

Benim

aklım kırkları aştı gönlüm civandır benim
yuvam harabe hane, aklım cayandır benim

selvinin uzun boyu, suda nilüfer raksı
gök çekti perdesini gözüm dumandır benim

seherin nur haleti ikna etse de leyli
cismim mukim libaslı ruhum mihmandır benim

göğü delen binalar eğilse de önümde
bakma mahmur halime evim yabandır benim

kalbim şeb denizinin gam damlar sahilidir
âb-ı sükût aksa da dilim amandır benim

sâyesinden evvela büyümez çocukluğum
garibiyim bu yurdun heybem ihsandır benim

nâra düşen dudaktan paslı hevestir sözüm
gecenin kör bıçağı lebe zebandır benim

yanağından gonca gül, zülfün cellat elidir
zorlama beni ağyar, sevdam vatandır benim

nispeti yok vaktime ansızın batan günün
bir lambanın hüznüyle varlığım şandır benim

taş yağsa da başıma vazgeçemem kalemde
bilmem gayrı kelamı, adım ozandır benim

ruz-i mahşerde ya rab! rüsva etme kulunu
nedamet hırkasıyla hâlim yamandır benim.

● Orhan Uyanık

Diyorum

Sen ki bu sevdanın Leylası oldun
Beni de mecnundan saysan diyorum
Aşkımın yıkılmaz kalesi oldun
Nasıl sevdiğimi duysan diyorum

Gonca güller ile süslerim seni
Özümde yüceltir hislerim seni
Tertemiz aşkımla beslerim seni
Bir ömür sevgimle doysan diyorum

Seven sevdiğine aramaz kusur
Unutulmaz sevdam geçsede asır
Gözümü gözüne ederim esir
Başını dizime koysan diyorum

Senin sevdan benim sızım deyip de
Yaktığın bu ateş közüm deyip de
Kaderim alnımda yazım deyip de
Birazda kavline uysan diyorum

Yakıp yüreğimi dağlatacaksan
Al üstüne kara bağlatacaksan
İlimdar'ım her gün ağlatacaksan
Gelip bu canıma kıysan diyorum

● Hızır İrfan Önder

Ölünce Bitiyor!

Aklımda, düşümde sen varsın benim
Gülünce bitiyor tüm acılarım...
Dört mevsim, gönlümde baharsın benim
Kalınca bitiyor tüm acılarım...

Ziyasını senden alıyor mehtap,
Sensiz kalan şehir, düşüyor bitap!
Seni görmediğim gün, kalbim harap!
Geline bitiyor tüm acılarım...

Gözlerin denizi pek aratmıyor,
Yüreğin sevdayı hiç berkitmiyor,
Sensiz yaşamaya gücüm yetmiyor,
Dalınca bitiyor tüm acılarım...

Ağyarın bakışı fırtına, boran!
Yok mudur saati vuslata kuran?
Hasret öldürürken yok hatır soran!
Bulunca bitiyor tüm acılarım...

Ruhumu sevdanın yeline verdim!
*Sükûti'*yi hüznün seline verdim!
Hayatı, ölümün eline verdim!
Ölünce bitiyor tüm acılarım!..

● Fâik Kumru

Hasret Çiçeği

hasret çiçekleri seherde açar
kimisi kırmızı kimisi mâvi
can suyunu dâim elimden içer
büyür göđe doğru dâvet semâvî

gönlümden gönlüne yolumuz vardı
el ele yürüdük en son beş sene
öyle bir sevdâ ki her ânı kârdı
sabah rüzgârıyla esip gelsene

özlemim hiç bitmez sonsuza değin
ara sıra uğra içten duâ et
yüreğimde yerin günde beş öğün
unutursam eğer Rabbe dâvâ et

aldırma sevdiğim mesâfe uzun
hayâlen tutayım uzat elini
rengârenk hayâtı dađda yarpuzun
bilir güzel kalbin çiçek dilini

duâsız bırakma kulağım sende
toprağırna dokun kabrime oku
rûhum huzur dolu fânî bedende
kavuşma köprüsü ebedî uyku

sınırları aşar mâni tanımaz
niyaz kalemiyle gönül sayfası
göçmen kuş misâli göçtü anımız
iştîyâkı kaldı bir de sefâsı

uzan semâvâta selâm olsun de
gökte ebemkuşağı içim yedi renk
âhirette vuslat bayram olsun de
bir aşk yaşadık ki yüz seneye denk

● İbrahim Şahin

Senden Gayrı Devâm Yok

Ecel bile kıskanır kendisini canımdan
Visalsiz özlemlerle yanmak revâ'dır bana
Sancı taşar sabaha cefâkar yorganımdan
Sanmam ki senden gayrı bir can devâ'dır bana

Gündüzlerim hafakan, geceler sanki makber
Gönül ipim dolaşık, duygularım derbeder
Biteviye yüzdüğüm belâ denizi kader
Hayat sanki bir kambur, tâlih rüsvâ'dır bana

Örselerken aklımı ayartması hevesin
Çıldırıyor ruhumu gaipten gelen sesin
Haz duyduğum yangınım baş döndüren nefesin
Sükûtun dinmez çığlık, dilin nevâ'dır bana

Öz canımdan yakınsın, üryan sana sırlarım
Ruh gurbeti içinde eriyor asırlarım
Mahcupluk tandırında kan terler kasırlarım
Gülşenimi kundaklar çingı; hevâ'dır bana

Sürüklendim arzunun selinde düstursuzca
Mahremiyet bağına süzüldüm destursuzca
Ak yüzümü boyadım karaya fütursuzca
Benden sana kendimi; düşen şekvâ'dır bana

Sürgünümü uzatıp koma beni kunutsuz
Şaşkın düşer yüreğim kalsa bir an umutsuz
Özümde muhabbetin çağlıyorken hudutsuz
Âğuşuna tünemek sanki pervâ'dır bana? ! ...

Yûsuf'un meczup rûhu yâdında pervânedir
Yangın içinde canım, âdap ne, pervâ nedir?
Akla dargın yüreğim yolunda dîvânedir
Hasrete hüküm giymek neden revâ'dır bana?

Mənasız Mənalı Həyat

Fuad Qələndəroğlu'na

Gələnlərə köç eyləyir,
Mənasız mənalı həyat.
Bir an qalma keç eyləyir,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Bəni-insanı ağladan,
Seltək coşdurub çağladan,
Qəlbini qəmlə dağladan,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Qəşşədib gülən görmədim,
Kef-halını soramadım,
Xoşbəxtliyə varamadım,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Fələyin oynuna bax-bax!
Şirin canı oda yax, yax!
Dün var olan bugün yox, yox!
Mənasız mənalı həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Ağzımızın dadı getdi,
Közümüzün odu getdi,
Dost-döğması, yadı getdi,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Əcəlin hər işi böylə,
Viran xəyal yerlə, göylə,
Gedənləri geri teylə,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Kimə lazım bu toy-büsat?
Fani dövrən, fani həyat,
Gedən geri gəlmir heyhat,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Vaxtlı-vaxtsız gedən çox-çox,
Gedib geri dönən yox-yox!
Əzizləri yandır yax, yax!
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Bu həyatda ani qonaq,
Əzraili canı sanaq,
Biz əbəs yerəmi yanaq?
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Köç karvanım gedər gəlməz,
Axan gözyaşımı silməz,
Niyə gəlib-gedər, bilməz?!
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Heyrət etdim bu gərmişə,
Bu məşqlərə, bu vərdişə,
Bircə-bircə vurur dişə,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Arif olan gülərmi heç?,
Köcən geri gələrmi heç?
Şəhidlərim ölərmi heç?
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Mat qalmışam bu hikmətə,
Bu "arzuya", bədnəyyətə,
Əl çatmaz əbədiyyətə,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Könüllərdə xoş iz slən,
Dünya fani, ömür yalan,
Vaxtlı vaxtsız açıb-solan,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Əzizlərim bir-bir getdi,
Müəmmalı bir sirr getdi,
Xəyalımdan bir nur getdi
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

Haqqa itaət edirəm,
İlqaram biət edirəm,
Getməyə cürət edirəm,
Mənasız 'mənalı' həyat.
Mənalı mənasız həyat.

● Habil Yashar

Bəlkə də

Məni anlamadı dünyada heç kim,
Bəlkə mən özüm də anlaşılmazam.
Bəlkə birisinə sirli bir aləm,
Başqa birisinə çox dayazmışam.

Hər kəsin özünün öz düşüncəsi,
Heç kəsin qəlbini oxumaq olmur.
Mənim ürəyimdə hər kəsə yer var,
Bəlkə də içində yaşamaq olmur.

İçim qasırgılar, tufanlar dolu,
Kimlər yaşayar ki, bu xarabada.
Bəlkə də içimdə ölmüşəm düzü,
Ruhumu gəzirəm bu xarabada.

Yox, yox qınamıram mən özgələri,
Mən özüm özümə düşmən olmuşam.
Özüm öz içimdə öləndən bəri,
Özüm də özümdən küsən olmuşam.

Mən özüm özümü anlamıramsa,
Kimlər anlayacaq, duyacaq məni.
Bəlkə də məndən də dəli adamlar,
Bir dəli yerinə qoyacaq məni.

● Hayrullah Deęerli

Uzak Dur

Uzak dur ey gönül, kibirli özden
Ruha zehir saçan sancılı sözden
Kanaatsız halden doymayan gözden
Şu namert bakışlı hinden uzak dur.

Gurur hayatın çekilmez derdi
Mevla'nın düşmanı önü ve ardı
Buhrana düşürür, toplumu ferdi
Huzurun düşmanı kinden uzak dur.

Ademin hatası hayatında bir
İblisin hatası en büyük kibir
Kibire kar etmez binlerce tabir
Kokuşmuş küflenmiş ünden uzak dur.

Sadıkların dünyası bol gönlü bol
Sadık kullar zümresine dahil ol
Hakikattir senin için sağ ve sol
Seni çarpan cinden inden uzak dur.

Haktan gelen nişaneye saygı duy
Hakkın emrettięi kanunlara uy
Kalbinden sil at, varsa kötü huy
Gaflet ile geçen günden uzak dur.

İbadet etmeden rahmet bekleme
İbadete bid'at riya ekleme
Geçmişteki hataları yoklama
Tövbende sadık ol, dünden uzak dur.

● Memik Kömekçi

Deli miyim Ben

Yürü bire gafil gelme üstüme
Yolunu şaşırın deli miyim ben?
Bırak şu yakamı değme postuma
Cihanı sallayan veli miyim ben?

Ben kendi halimde yaşar gezerim
Tuza ekmek banar bade süzerim
Sanma ki deryada batmaz yüzerim
Gönüller arkının seli miyim ben?

Çok diyarlar gördüm dağlar meskenim
Saten gömlek üstü olmaz cepkenim
Zemheride poyraz olur etkenim
Gün batında garbi yeli miyim ben?

Dağ bayır dolanır yollar yorgunu
Dalga kıran olur yerim vurgunu
Boz bulanık göğün bitmez sürgünü
Toroslar eteği beli miyim ben?

Ter kokar yüreğim anlımın teri
Antep, Kilis, Maraş Halep'ten beri
Sıla benim vatan dönülmez geri
Dolu vurmuş dağın keli miyim ben?

Kendimi tespihte yüzüm aklarım
Cüppemin altında hakkı saklarım
Ene'l Hak dilimde gönül paklarım
Dicle'de Mansur'un eli miyim ben?

Ne kervanda yüküm ne katarım var
Dört direk bir çadır tek yatarım var
Köşkeröğlü gibi bir batırım var
Duvardaki sazın teli miyim ben?

● Metin Özarslan

Hâlet

Niyet vardır gazele belki değer yerine
Kismet olur uyarsa mantık eğer yerine

Acıyı atar küp küp kader garip demlikten
Çatlak bardağa dolan çaya şeker yerine

Faturası kabarık yazılır mutluluğun
Bedeli gözyaşıyla akar gider yerine

Mana ağlar hâline kelam-ı kibar ile
Umutsuzluk yayılır dünyanın her yerine

Düşülmüşse zillete otağ kurup yalana
Doğru dönmeyen diller yalanı der yerine

Vaktaki dünya durup ömür akar tersine
Felek saadet silip hüznün çeker yerine

Mümtenî durup bakar karışık hâlet içre
Geçse mi yeis neşe; sevinç keder yerine